

NARODOWY
BANK POLSKI

Październik 2024 r.

Informacja o transakcjach oszukańczych dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w II kwartale 2024 r.

Październik 2024 r.

Informacja o transakcjach oszukańczych dokonywanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w II kwartale 2024 r.

Opracował:

Departament Systemu Płatniczego
Wydział Analiz Instrumentów Płatniczych

Narodowy Bank Polski
00-919 Warszawa
ul. Świętokrzyska 11/21
tel.: +48 22 185 10 00
faks.: +48 22 185 10 10
www.nbp.pl

Niniejsze opracowanie i jego poprzednie edycje dostępne są na stronie internetowej NBP
<https://nbp.pl/system-platniczy/dane-i-analazy/transakcje-oszukancze/>

© Copyright Narodowy Bank Polski, 2024

Spis treści

Spis treści	2
Wstęp	3
Streszczenie	4
1. Transakcje oszukańcze przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych	5
2. Transakcje oszukańcze przy użyciu kart płatniczych	7
2.1. Transakcje oszukańcze – dane od agentów rozliczeniowych	8
2.2. Transakcje oszukańcze – dane od wydawców kart	11
3. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu polecenia przelewu	18
Spis wykresów	21
Spis tabel	23

Wstęp

Przygotowywanie materiału pt. *Informacja o transakcjach oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych* ma na celu wspomaganie realizacji wynikającego z art. 17 ust. 4 pkt 3 ustawy o Narodowym Banku Polskim zadania Zarządu NBP, jakim jest dokonanie okresowej oceny rozliczeń pieniężnych.

W pierwszym rozdziale materiału zaprezentowano dane o liczbie oraz wartości transakcji oszukańczych dokonanych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych. Ponadto przedstawiono strukturę transakcji oszukańczych według użytych instrumentów.

Rozdział drugi dotyczy oszustw kartami płatniczymi. Przedstawiono w nim – z dwóch perspektyw: agentów rozliczeniowych oraz wydawców kart płatniczych – dane o liczbie i wartości tych oszustw oraz stratach poniesionych przez agentów rozliczeniowych i wydawców tych kart. Zaprezentowano także informacje dotyczące struktury i miejsca dokonania transakcji oszukańczych oraz ich udziału we wszystkich transakcjach dokonanych kartami płatniczymi.

W rozdziale trzecim zawarto natomiast szczegółowe informacje o oszustwach przy użyciu polecenia przelewu, prezentując ich liczbę, wartość oraz strukturę.

Dane od wydawców kart płatniczych od I kw. 2024 r. są zbierane i opracowane przez NBP na podstawie rozszerzonej sprawozdawczości, zgodnie z rozporządzeniem EBC¹. Ze względu na zmianę metodyki opracowywania tych danych, przekładającą się na większy niż dotychczas zakres raportowanych danych (uwzględnienie oszustw polegających na zmanipulowaniu posiadacza karty) występują różnice między statystykami za IV kw. 2023 r. oraz I i II kw. 2024 r. W celu zwiększenia przejrzystej prezentacji danych z nowej sprawozdawczości na tle danych z poprzednich okresów, statystyki płatności kartami płatniczymi za I i II kw. 2024 r. nie obejmują danych o transakcjach inicjowanych w formie innej niż elektroniczna, tj. transakcji polegających na obciążeniu rachunku, bez fizycznej obecności karty oraz jej posiadacza, przez maila lub za pośrednictwem telefonu, transakcji wykonywanych w imprinterach oraz zamówień pocztowych.

W przypadku transakcji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu sprawozdania banków przekazane do NBP obejmują dane o oszustwach wynikających z wykorzystania socjotechniki względem posiadacza rachunku, który zmanipulowany realizuje zlecenie płatnicze. Na wykresach prezentujących więcej niż dwa okresy sprawozdawcze, dane opracowane według nowej metodyki rozróżnione są przerywaną linią.

Metodyka opracowywania danych przekazywanych przez agentów rozliczeniowych nie zmieniła się. Dane z tego źródła za I oraz II kw. 2024 r. są w pełni porównywalne z danymi za poprzednie okresy.

¹ Rozporządzenie Europejskiego Banku Centralnego (UE) 2020/2011 z dnia 1 grudnia 2020 r. zmieniające rozporządzenie (UE) nr 1409/2013 w sprawie statystyki płatności (EBC/2013/43) (EBC/2020/59)

Streszczenie

Na podstawie informacji zgromadzonych przez NBP za II kw. 2024 r. można stwierdzić, że:

- Według danych otrzymanych od banków, liczba transakcji oszukańczych bezgotówkowymi instrumentami płatniczymi zwiększyła się o 13,2% w porównaniu z I kw. 2024 r. Spadek (o 4,9%) odnotowano natomiast w przypadku wartości tych transakcji. Średnia wartość transakcji oszukańczej w II kw. 2024 r. wyniosła 1 321,0 zł (była mniejsza o 249,9 zł).
- W analizowanym okresie dokonano transakcji oszukańczych tylko z użyciem kart płatniczych i poleceń przelewu. Skala tych oszustw była nadal niewielka. Liczba i wartość transakcji oszukańczych stanowiły, odpowiednio, 0,003% liczby i 0,0009% wartości wszystkich operacji realizowanych kartami płatniczymi i poleceniami przelewu. W II kwartale 2024 r. nie zanotowano żadnych transakcji oszukańczych przy użyciu polecenia zapłaty oraz czeków.
- Według danych przekazanych przez wydawców kart, w II kw. 2024 r. dokonano ponad 103,8 tys. operacji oszukańczych kartami płatniczymi na kwotę ponad 24,8 mln zł, co w porównaniu z I kw. oznacza wzrost liczby takich transakcji o 14,8% i wzrost ich wartości o 2,9%. Udziały liczby oraz wartości transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach kartami płatniczymi nie zmieniły się w porównaniu z poprzednim okresem i wyniosły, odpowiednio, 0,004% i 0,008%. Wskaźniki te sugerują, że Polska pozostaje jednym z najbezpieczniejszych krajów w UE pod względem skali oszustw z użyciem kart płatniczych.
- Zgodnie z danymi przekazanymi przez agentów rozliczeniowych, w II kw. 2024 r. dokonano prawie 5,5 tys. operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych na kwotę ponad 3,4 mln zł, co względem poprzedzającego kwartału oznacza spadek zarówno liczby takich transakcji o 5,2%, jak i ich wartości o 35,2%. Relacja liczby oszustw do liczby wszystkich operacji z użyciem kart płatniczych zmniejszyła się do 0,0002%, natomiast relacja wartości wyniosła 0,002%.
- Dominującą część oszustw z użyciem kart płatniczych stanowiły transakcje zdalne dokonane poza Polską bez użycia silnego uwierzytelnienia (75,4%) oraz z wykorzystywaniem takiego uwierzytelnienia (7,3%). Najmniej transakcji oszukańczych kartowych inicjowanych w formie elektronicznej dotyczy operacji zdalnych realizowanych w Polsce.
- W II kw. 2024 r. odnotowano 15 654 oszustw poleceniem przelewu na kwotę 133,0 mln zł. W porównaniu z poprzedzającym kwartałem wzrosła liczba (o 3,2%) oraz spadła wartość (o 6,2%) transakcji oszukańczych. Największy wzrost skali tych oszustw jest widoczny między IV kw. 2024 r. a I kw. 2024 r., kiedy to zmieniono metodykę opracowywania danych i uwzględniono w statystykach za I kw. 2024 r. oszustwa polegające na zmanipulowaniu płatnika (stanowiły one 66,7% wartości wszystkich oszustw poleceniem przelewu). W analizowanym okresie oszustwa przy użyciu polecenia przelewu stanowiły 0,00105% liczby i 0,00075% wartości wszystkich operacji tym instrumentem płatniczym.

1. Transakcje oszukańcze przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych

Z danych otrzymanych od dostawców usług płatniczych za II kw. 2024 r. wynika, że liczba transakcji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi oraz poleceniami przelewu zwiększyła się w porównaniu z I kw. 2024 r. o 13,2% (tabela 1). Zmalała natomiast (o 4,9%) wartość takich transakcji. Średnia wartość transakcji oszukańczej w I kw. 2024 r. wyniosła 1 321,0 zł (tabela 2). W analizowanym okresie nie wystąpiły transakcje oszukańcze z wykorzystaniem polecenia zapłaty oraz czeków.

Tabela 1. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych bezgotówkowych instrumentów płatniczych w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych

Operacje oszukańcze	2024 Q1	2024 Q2	Zmiana %	Udział %
Karty płatnicze	90 436	103 846	14,8%	86,9%
Polecenie przelewu	15 174	15 654	3,2%	13,1%
Ogółem	105 610	119 500	13,2%	100,0%

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od dostawców usług płatniczych

Tabela 2. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych

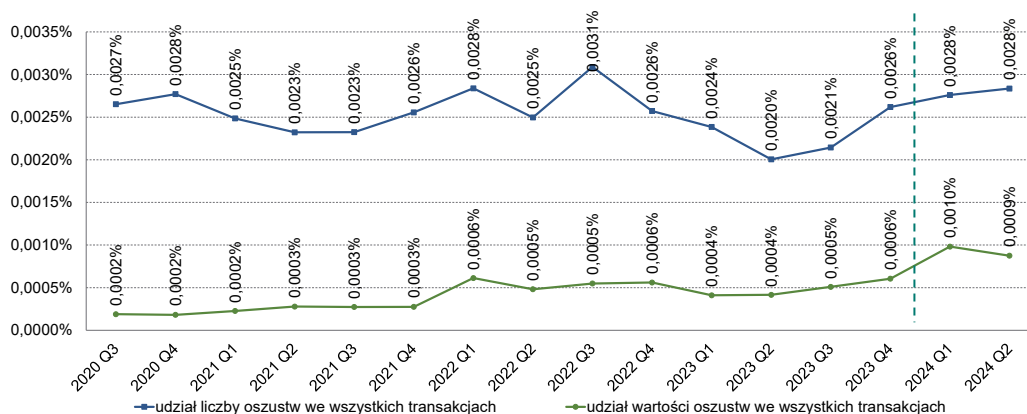
Operacje oszukańcze	2024 Q1	2024 Q2	Zmiana %	Udział %	Średnia 2024 Q1	Średnia 2024 Q2
Karty płatnicze	24 119 062	24 821 194	2,9%	15,7%	266,7	239,0
Polecenie przelewu	141 783 927	133 034 496	-6,2%	84,3%	9 343,9	8 498,4
Ogółem	165 902 989	157 855 690	-4,9%	100,0%	1 570,9	1 321,0

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od dostawców usług płatniczych

Za spadek wartości transakcji oszukańczych ogółem odpowiada głównie mniejsza wartość transakcji oszukańczych dokonanych poleceniem przelewu. W danych za I i II kw. 2024 r. podmioty sprawozdały, zgodnie z nową metodyką, bardzo dużą wartość operacji, do których dokonania płatnika nakłonił oszust z wykorzystaniem socjotechniki (podszywając się np. za pracownika banku, policjanta, doradcę inwestycyjnego).

Udział wartości transakcji oszukańczych we wszystkich transakcjach dokonanych kartami płatniczymi oraz poleceniem przelewu zmniejszył się w II kw. 2024 r., w przeciwieństwie do udziału liczby transakcji oszukańczych w wolumenie wszystkich transakcji płatniczych. Mimo to, od wielu lat obydwa wskaźniki utrzymują się na bardzo niskim poziomie i są one mniejsze niż w przypadku większości krajów UE (wykres 1).

Wykres 1. Udziały liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartami płatniczymi oraz poleceniach przelewu w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych

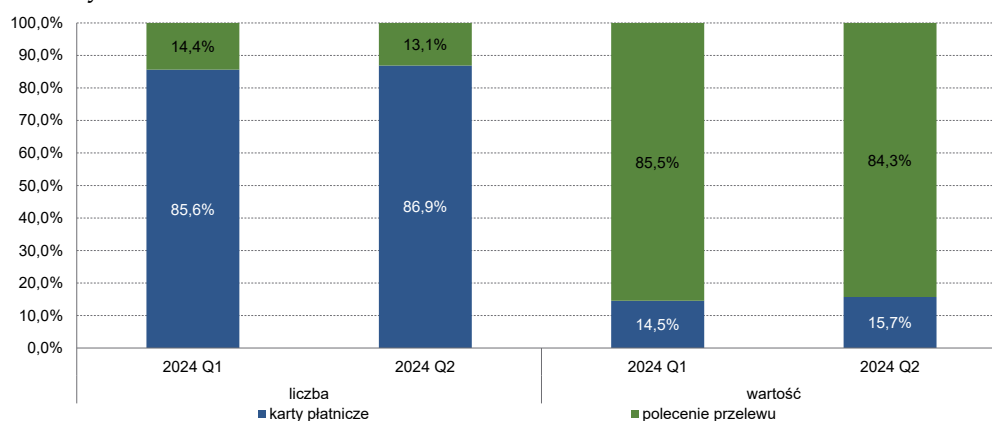

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez dostawców usług płatniczych za te kwartały.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od dostawców usług płatniczych

W analizowanym okresie transakcje kartami stanowiły 86,9% ogólnej liczby oszustw i 15,7% ich wartości. Natomiast udziały te dla płatności realizowanych poleceniem przelewu wyniosły, odpowiednio, 13,1% i 84,3% (wykres 2).

Wykres 2. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych bezgotówkowych instrumentów płatniczych według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od dostawców usług płatniczych

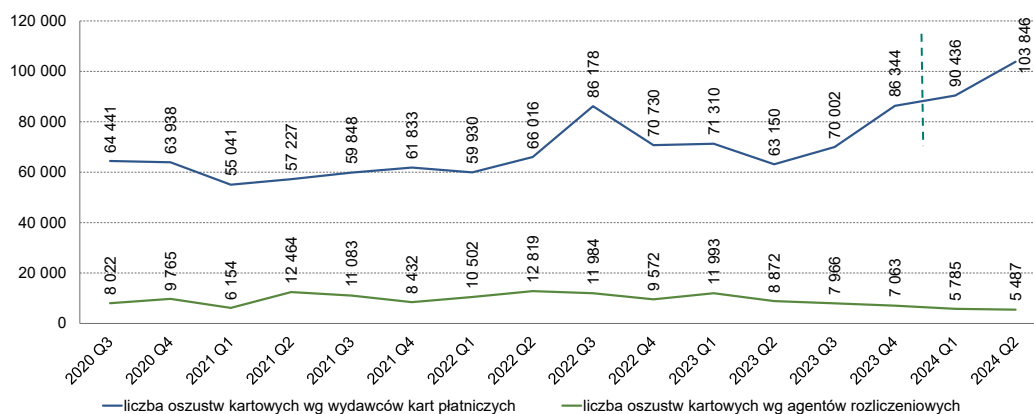
2. Transakcje oszukańcze przy użyciu kart płatniczych

Dane o oszustwach z użyciem kart płatniczych przekazywane są do Narodowego Banku Polskiego przez:

- agentów rozliczeniowych,
- podmioty wydające karty płatnicze.

Z uwagi na różny zakres dokonanych kartami płatniczymi oszustw, które są ujmowane w sprawozdaniach tych podmiotów, występuje trwała rozbieżność w statystykach opracowywanych na podstawie danych przekazywanych do NBP przez agentów rozliczeniowych oraz wydawców kart płatniczych.

Wykres 3. Liczba oszustw według wydawców kart płatniczych i agentów rozliczeniowych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r.

Uwaga: dane przekazane przez wydawców kart płatniczych za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za te kwartały.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart płatniczych i agentów rozliczeniowych

Dane dla kart od agentów rozliczeniowych nie uwzględniają:

- transakcji dokonanych w bankomatach kartami skradzionymi lub kartami sfalszowanymi,
- transakcji oszukańczych dokonanych poza granicami kraju kartami wydanymi w Polsce.

Dane od wydawców kart płatniczych nie obejmują natomiast transakcji oszukańczych dokonanych w Polsce kartami wydanymi w innych krajach.

W II kwartale 2024 r. w zakresie kartowych operacji oszukańczych odnotowano:

- według danych otrzymanych od wydawców kart – wzrost ich liczby o 14,8% (do 103,8 tys.) i wartości o 2,9% (do 24,8 mln zł),
- według danych otrzymanych od agentów rozliczeniowych – spadek ich liczby o 5,2% (do 5,5 tys.) i spadek wartości o 35,2% (do 3,4 mln zł).

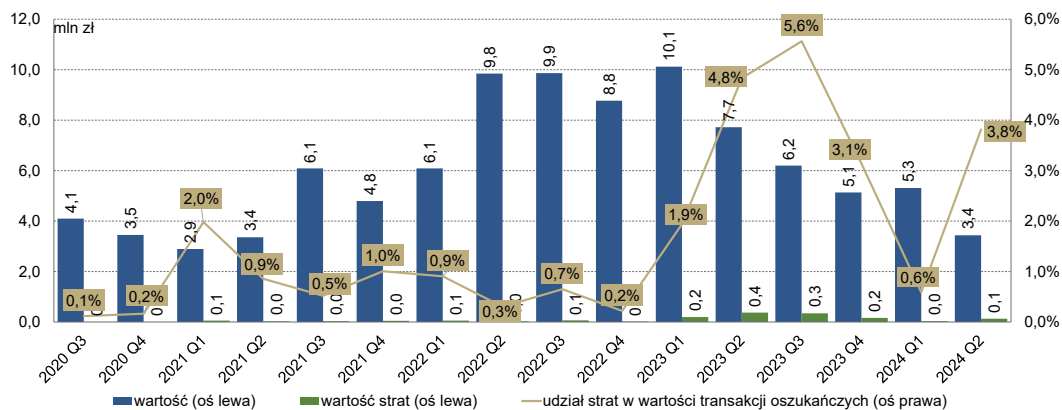
2.1. Transakcje oszukańcze – dane od agentów rozliczeniowych

W II kw. 2024 r., według danych pochodzących od agentów rozliczeniowych, odnotowano 5 487 operacji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi na kwotę 3 439 tys. zł (wykresy 4 i 5). Straty poniesione przez agentów rozliczeniowych wyniosły 131,2 tys. zł, co stanowiło 3,8% wartości oszustw w tym okresie z wykorzystaniem tego instrumentu płatniczego.

W porównaniu z I kw. 2024 r. nastąpił:

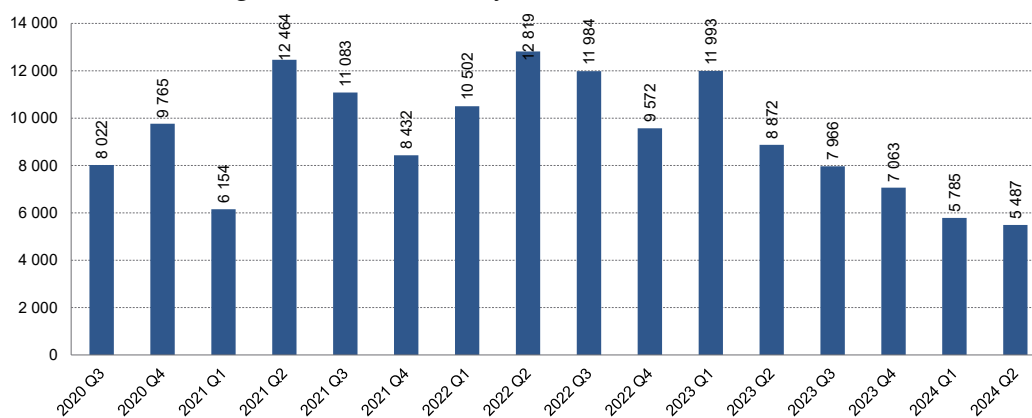
- spadek o 5,2% liczby i o 35,2% wartości oszustw dokonanych kartami,
- wzrost udziału strat poniesionych przez agentów rozliczeniowych w wartości transakcji oszukańczych o 3,2 pkt. procentowego.

Wykres 4. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych oraz wartość strat poniesionych przez agentów rozliczeniowych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

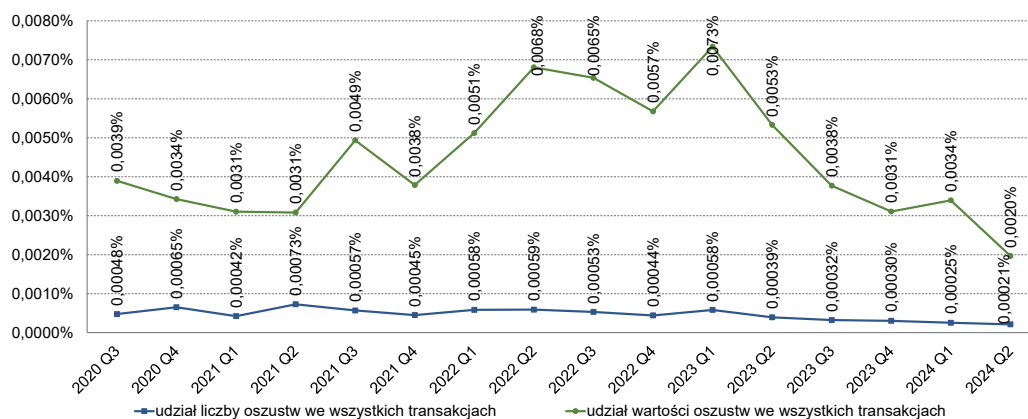
Wykres 5. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Udział liczby transakcji oszukańczych w wolumenie zrealizowanych w II kw. 2024 r. transakcji kartami płatniczymi zmniejszył się nieznacznie względem poprzedniego kwartału. Relacja wartości transakcji oszukańczych do wartości wszystkich transakcji kartami płatniczymi zareportowanych przez agentów rozliczeniowych była natomiast wyraźnie mniejsza. W II kw. 2024 r. wskaźniki te osiągnęły historycznie najniższe poziomy – odpowiednio 0,00021% i 0,002% (wykres 6).

Wykres 6. Udział liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartami płatniczymi w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych

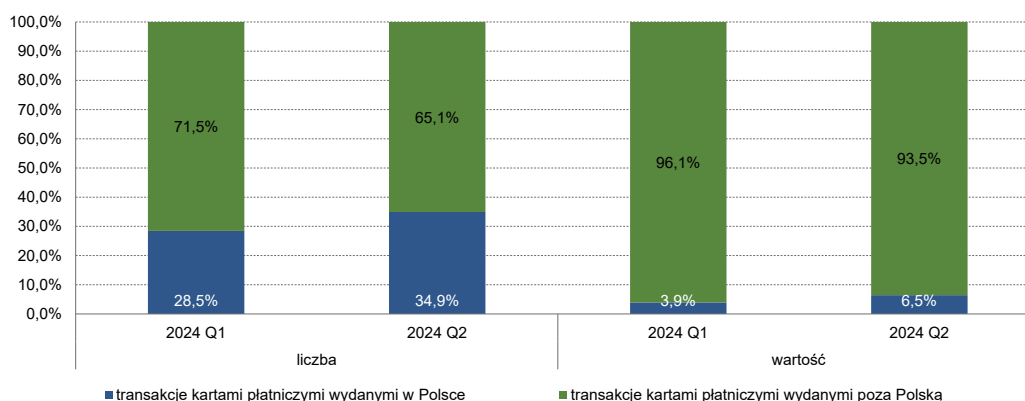
Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Porównując powyższe wskaźniki z danymi dotyczącymi transakcji oszukańczych dla innych krajów UE, prezentowanymi w raporcie opracowanym przez EBA i EBC², można stwierdzić, że Polska ma jedną z najniższych w UE relację transakcji oszukańczych do ogólnej liczby i wartości transakcji kartowych.

Wśród operacji oszukańczych duży udział miały transakcje dokonane kartami płatniczymi wydanymi poza Polską. Pod względem liczby stanowiły one 65,1%, natomiast pod względem wartości 93,5% takich operacji (wykres 7).

² 2024 Report on Payment Fraud, European Banking Authority, European Central Bank, publikacja dostępna pod adresem: https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/2024-08/465e3044-4773-4e9d-8ca8-b1cd031295fc/EBA_ECB%202024%20Report%20on%20Payment%20Fraud.pdf

Wykres 7. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych

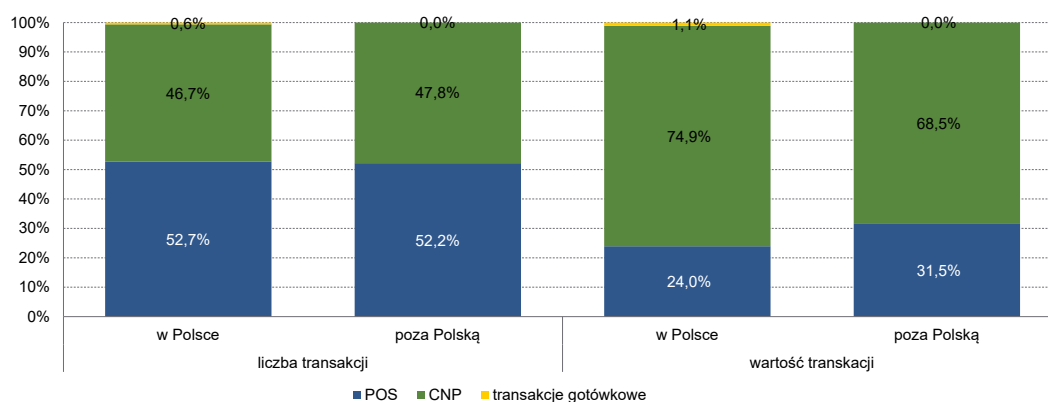
Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Dostępne dane (tabela 3) wskazują, że większość transakcji oszukańczych (pod względem ich liczby) przy użyciu kart płatniczych wydanych poza Polską dokonywana jest w terminalach POS (52,2%). W przypadku transakcji oszukańczych przy użyciu kart wydanych w Polsce w II kw. 2024 r. udział ten był podobny i wyniósł 52,7%. Wartość transakcji oszukańczych typu CNP (*card not present*, transakcje kartowe dokonane bez jej fizycznego udziału) stanowiła 68,5% oraz 74,9% oszukańczych transakcji płatniczych dokonanych kartami wydawanymi, odpowiednio, poza Polską oraz w Polsce (wykres 8). Jest to spowodowane wykorzystywaniem w Europejskim Obszarze Gospodarczym (EOG) standardu EMV (*Europay, Mastercard, Visa*) oraz silnego uwierzytelniania (*Strong Customer Authentication – SCA*), które znacznie utrudniają dokonywanie transakcji oszukańczych w terminalach POS.

Tabela 3. Liczba i wartość operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych w II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych

Operacje oszukańcze	Operacja kartami wydawanymi w Polsce		Operacja kartami wydawanymi poza Polską		Ogółem	
	transakcje	udział %	transakcje	udział %	transakcje	udział %
Liczba transakcji						
W urządzeniach akceptujących karty płatnicze (terminale POS)	1 009	52,7%	1 864	52,2%	2 873	52,4%
w tym: operacje zbliżeniowe	967	50,5%	1 402	39,3%	2 369	43,2%
Card Not Present (CNP)	895	46,7%	1 707	47,8%	2 602	47,4%
Transakcje gotówkowe	12	0,6%	0	0,0%	12	0,2%
Ogółem	1 916	100%	3 571	100%	5 487	100%
Wartość transakcji w złotych						
W urządzeniach akceptujących karty płatnicze (terminale POS)	53 138	24,0%	1 014 155	31,5%	1 067 293	31,0%
w tym: operacje zbliżeniowe	43 521	19,6%	384 071	11,9%	427 592	12,4%
Card Not Present (CNP)	166 206	74,9%	2 202 531	68,5%	2 368 737	68,9%
Transakcje gotówkowe	2 520	1,1%	0	0,0%	2 520	0,1%
Ogółem	221 864	100%	3 216 686	100%	3 438 550	100%

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

Wykres 8. Struktura transakcji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych w II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych (karty wydane w Polsce i poza Polską)

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od agentów rozliczeniowych

2.2. Transakcje oszukańcze – dane od wydawców kart

Przekazywane przez wydawców kart dane o operacjach oszukańczych przy użyciu kart płatniczych dotyczą oszustw dokonanych w Polsce i poza jej granicami kartami wydanymi przez te podmioty. Według danych opracowanych zgodnie z nową, obowiązującą od 2024 r., metodyką w II kw. 2024 r. dokonano 103 846 operacji oszukańczych kartami płatniczymi na kwotę 24 821 tys. zł. Straty poniesione przez wydawców kart wynosiły 2 847 tys. zł, co stanowiło 11,5% wartości transakcji oszukańczych dokonanych kartami płatniczymi w analizowanym okresie.

W porównaniu z I kwartałem 2024 r. nastąpił:

- wzrost o 14,8% liczby i 2,9% wartości oszustw dokonanych kartami płatniczymi (tabele 4 i 5);
- spadek udziału strat poniesionych przez banki w wartości transakcji oszukańczych o 10,1 pkt. procentowego (wykresy 9 i 10).

Tabela 4. Liczba operacji oszukańczych w I oraz II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart

Operacje oszukańcze	2024 Q1	2024 Q2	Zmiana %	Udział %
Karty zgubione / skradzione	6 405	7 212	12,6%	6,9%
Karty nieotrzymane	0	0	-	0,0%
Karty sfalszowane	934	988	5,8%	1,0%
Kradzież danych karty	57 807	66 882	15,7%	64,4%
Modyfikacja zlecenia płatniczego przez oszusta	993	695	-30,0%	0,7%
Nakłonienie płatnika do dokonania płatności kartą	869	1 406	61,8%	1,4%
Inne	23 428	26 663	13,8%	25,7%
Ogółem	90 436	103 846	14,8%	100,0%

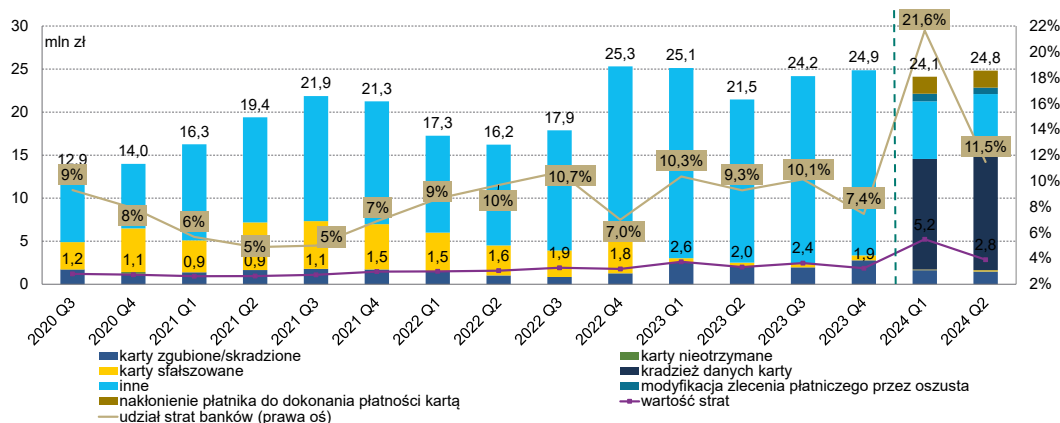
Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

Tabela 5. Wartość operacji oszukańczych w I oraz II kw. 2024 r. (w zł) – dane od wydawców kart

Operacje oszukańcze	2024 Q1	2024 Q2	Zmiana %	Udział %	Średnia 2024 Q1	Średnia 2024 Q2
Karty zgubione / skradzione	1 630 223	1 480 499	-9,2%	6,0%	254,5	205,3
Karty nieotrzymane	0	0	-	0,0%	-	-
Karty sfalszowane	73 801	138 055	87,1%	0,6%	79,0	139,7
Kradzież danych karty	12 859 377	15 452 467	-	62,3%	-	231,0
Modyfikacja zlecenia płatniczego przez oszusta	888 832	755 544	-	3,0%	-	1 087,1
Nakłonienie płatnika do dokonania płatności kartą	1 976 277	1 973 656	-	8,0%	-	1 403,7
Inne	6 690 552	5 020 973	-25,0%	20,2%	285,6	188,3
Ogółem	24 119 062	24 821 194	2,9%	100,0%	266,7	239,0

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

Wykres 9. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych oraz wartość strat poniesionych przez wydawców kart w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od wydawców kart

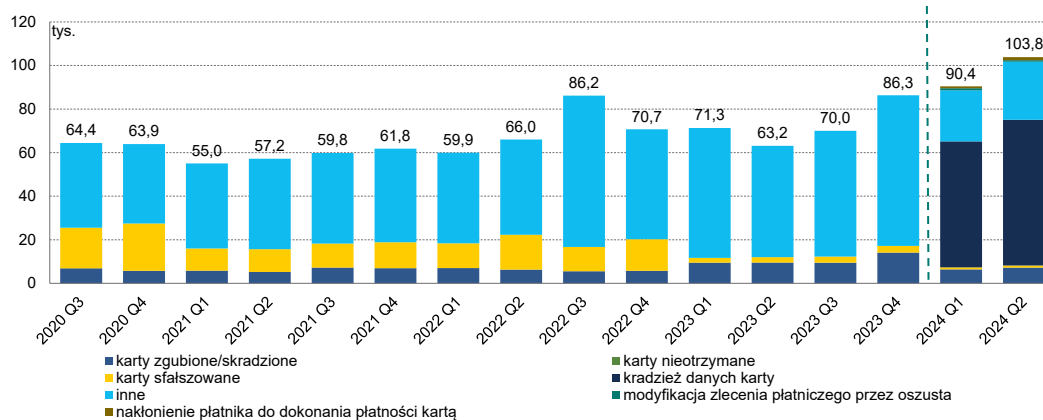

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za te kwartały. Nowe rodzaje transakcji oszukańczych uwzględnione w danych za I i II kw. 2024 r. to: modyfikacja zlecenia płatniczego przez oszusta oraz nakłonienie płatnika do dokonania płatności kartą. Oszustwa związane z kradzieżą danych karty były wykazywane w danych za poprzednie okresy przede wszystkim w kategorii Inne.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

Przy porównywaniu statystyk za I i II kw. 2024 r. z danymi za poprzednie okresy, należy uwzględnić, że dane za te kwartały po raz pierwszy obejmują transakcje oszukańcze polegające na modyfikacji zlecenia płatniczego przez oszusta oraz nakłonieniu płatnika do dokonania płatności kartą. Natomiast oszustwa związane z kradzieżą danych karty były raportowane w poprzednich okresach głównie w kategorii inne oraz w kategorii karty zgubione / skradzione.

Wykres 10. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od wydawców kart

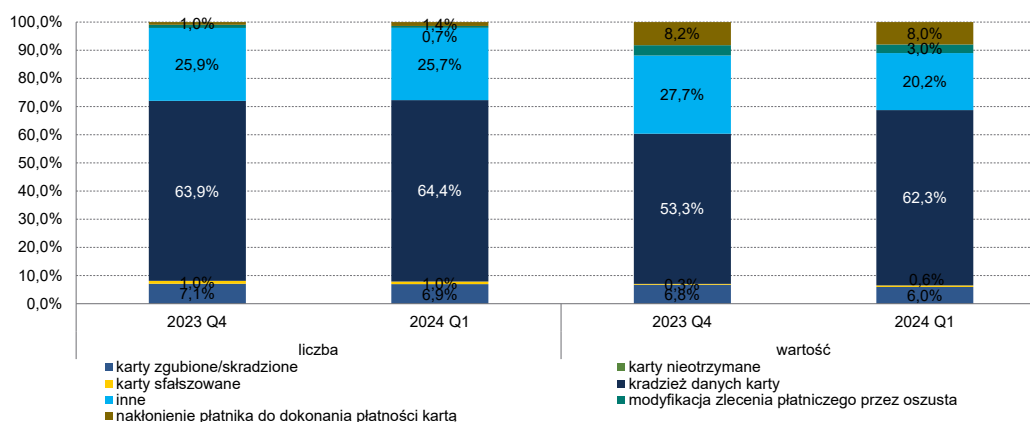
Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za te kwartały. Nowe rodzaje transakcji oszukańczych uwzględnione w danych za I i II kw. 2024 r. to: modyfikacja zlecenia płatniczego przez oszusta oraz nakłonienie płatnika do dokonania płatności kartą. Oszustwa związane z kradzieżą danych karty były wykazywane w danych za poprzednie okresy przede wszystkim w kategorii Inne.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

Z informacji przekazanych przez wydawców kart wynika, że w II kw. 2024 r.:

- dominowały oszustwa w kategorii kradzież danych karty, w której banki przekazują informacje głównie o transakcjach dokonanych z przewłaszczeniem danych karty płatniczej bez jej fizycznej obecności; oszustwa te stanowiły 64,4% transakcji oszukańczych kartami płatniczymi wydanych przez banki krajowe (66 882 przypadki na łączną kwotę 15 452 tys. zł);
- oszustwa kartami w kategorii Inne stanowiły 25,7% oszustw (26 663 przypadki na łączną kwotę 5 021 tys. zł)
- udział oszustw kartami zgubionymi / skradzionymi wyniósł 6,9% (7 212 przypadków, 1 480 tys. zł);
- oszustwa dokonane poprzez nakłonienie płatnika do dokonania płatności kartą stanowiły 1,4% oszustw (1 406 przypadków, 1 974 tys. zł);
- oszustwa kartami sfałszowanymi – 1,0% oszustw (988 przypadków, 138 tys. zł)
- operacje polegające na modyfikacji zlecenia płatniczego przez oszusta – 0,7% oszustw (695 przypadki, 755 tys. zł);
- nie odnotowano oszustw przy użyciu kart nieotrzymanych.

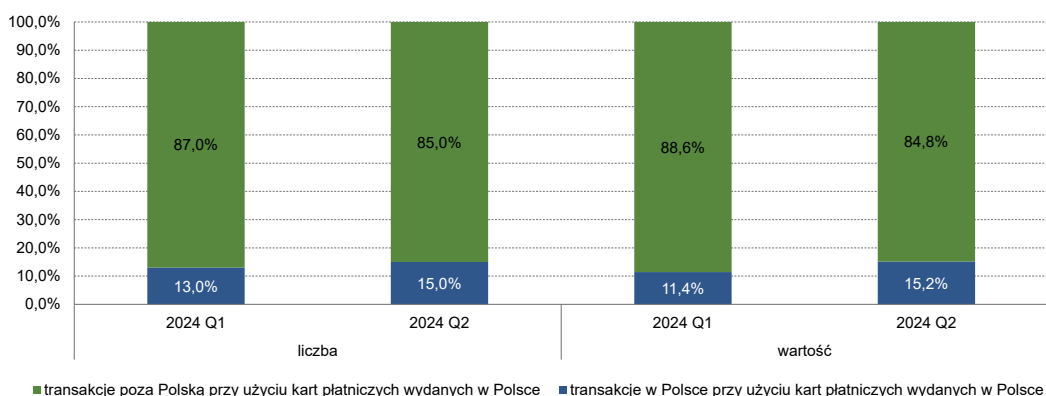
Wykres 11. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

Wśród transakcji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych wydanych w Polsce dominują operacje dokonane za granicą. Operacje te stanowiły 85,0% liczby i 84,8% wartości transakcji oszukańczych (wykres 12).

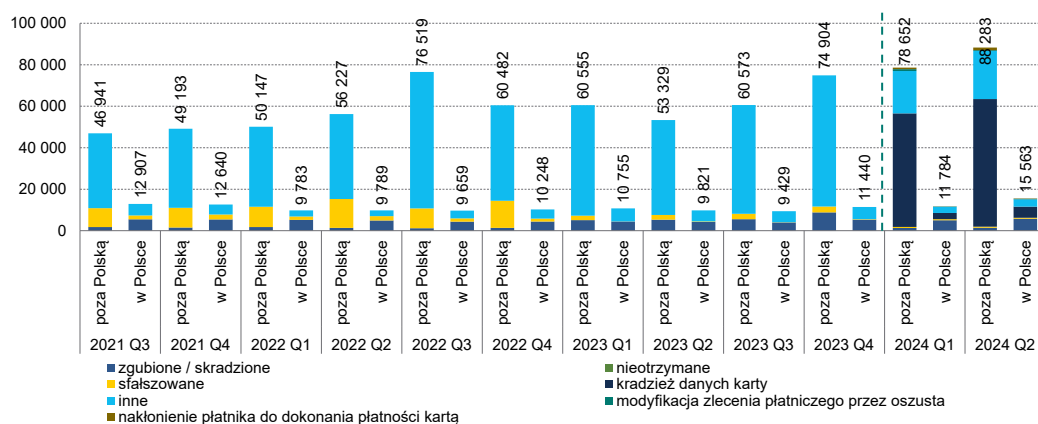
Wykres 12. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

W II kw. 2024 r. poza granicami kraju dokonano 88 283 transakcji oszukańczych takimi kartami płatniczymi, podczas gdy w Polsce 15 563 (wykres 13). Pod względem wartości odnotowanych oszustw dysproporcja ta była jeszcze większa: transakcje dokonane poza Polską – 21,1 mln zł, a w kraju – 3,8 mln zł (wykres 14). Wpływ na wyraźnie większą niż w Polsce liczbę zagranicznych transakcji oszukańczych ma duża liczba (wydanych przez banki krajowe) kart płatniczych podpiętych do aplikacji, portali, stron internetowych, których właścicielami są inkorporowane głównie za granicą podmioty świadczące m.in. usługi streamingowe, usługi transportu. W związku z tym wycieki danych od tych podmiotów lub ataki hackerskie nakierowane na nie mogą skutkować użyciem danych klientów i ich kart płatniczych w transakcjach oszukańczych realizowanych poza Polską.

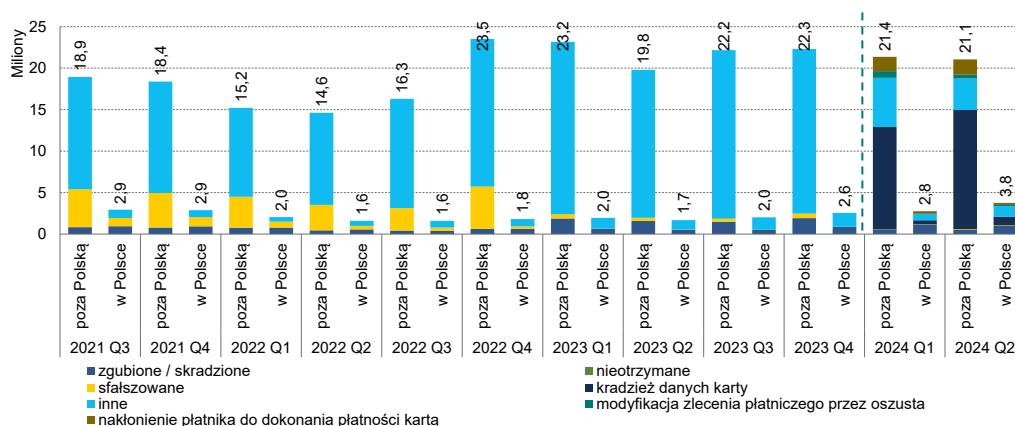
Wykres 13. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw według liczby transakcji w okresie III kw. 2021 r. – II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za te kwartały. Nowe rodzaje transakcji oszukańczych uwzględnione w danych za I i II kw. 2024 r. to: modyfikacja zlecenia płatniczego przez oszusta oraz nakłonienie płatnika do dokonania płatności kartą.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

Wykres 14. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw według wartości transakcji w okresie III kw. 2021 r. – II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart

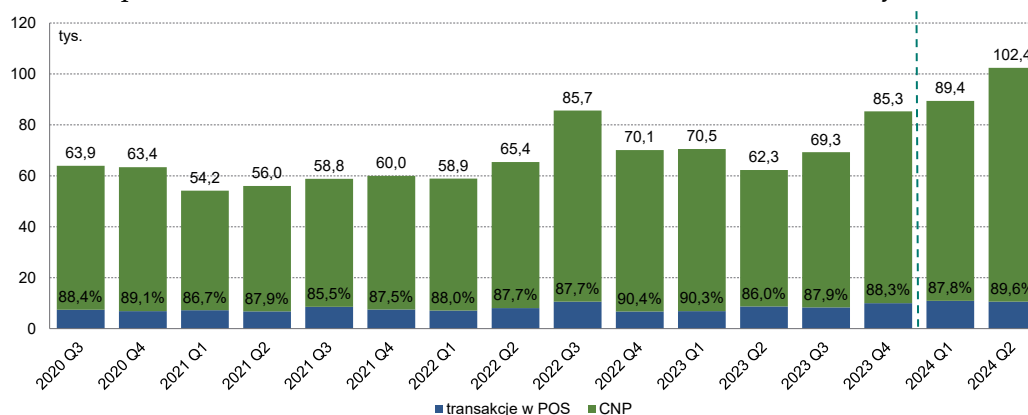

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za te kwartały. Nowe rodzaje transakcji oszukańczych uwzględnione w danych za I i II kw. 2024 r. to: modyfikacja zlecenia płatniczego przez oszusta oraz nakłonienie płatnika do dokonania płatności kartą.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

Dominujący udział wśród oszukańczych transakcji bezgotówkowych stanowią płatności realizowane bez fizycznego użycia karty (typu CNP), np. w sklepach internetowych. W II kw. 2024 r. pod względem liczby oraz wartości stanowiły one, odpowiednio, 89,6% i 92,0% dokonanych kartami płatniczymi oszukańczych transakcji bezgotówkowych (wykresy 15 i 16).

Wykres 15. Struktura liczby bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. w podziale na dokonane w terminalach POS i CNP – dane od wydawców kart

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za te kwartały.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

Wykres 16. Struktura wartości bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. w podziale na dokonane w terminalach POS i CNP – dane od wydawców kart

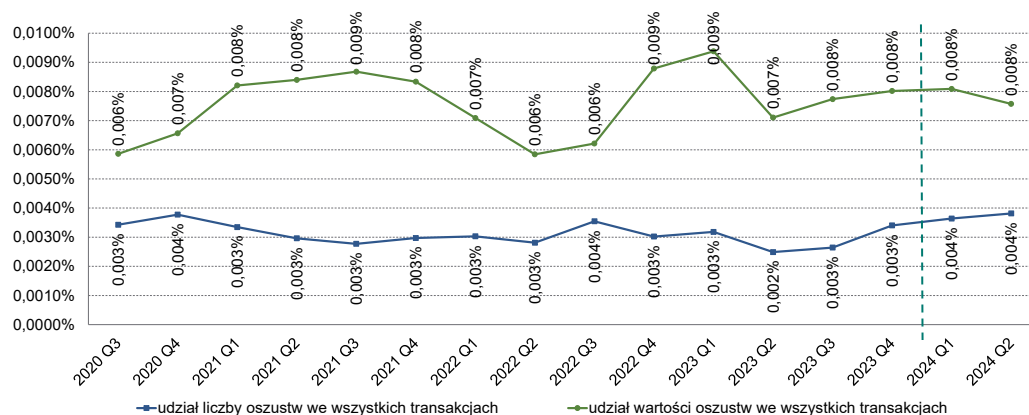

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez banki za te kwartały.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

W II kw. 2024 r. transakcje oszukańcze kartami płatniczymi stanowiły 0,004% liczby i 0,008% wartości transakcji gotówkowych i bezgotówkowych dokonanych tymi instrumentami płatniczymi wydanymi przez podmioty raportujące do NBP. W poprzedzającym kwartale udziały te były na takim samym poziomie. Porównanie ich z analogicznymi wskaźnikami dla innych krajów UE pozwala stwierdzić, że Polska od wielu lat jest jednym z najbezpieczniejszych krajów pod względem oszustw realizowanych z wykorzystaniem kart płatniczych.

Wykres 17. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartami płatniczymi w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za te kwartały.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

W II kw. 2024 r. największy udział w liczbie operacji oszukańczych z użyciem kart płatniczych miały transakcje zdalne dokonane poza Polską (75,4%) bez użycia silnego uwierzytelnienia (SCA) oraz z zastosowaniem SCA, które stanowiły 7,3% tych operacji. Najmniej liczną grupę transakcji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych stanowią transakcje zdalne z wykorzystaniem SCA przeprowadzone w Polsce – 0,9% wszystkich oszustw (tabela 6). Dane te potwierdzają, że wprowadzenie w regulacjach UE, tj. dyrektywie PSD2³, wymogu silnego uwierzytelniania dla płatności kartą znacząco przyczyniło się do ograniczenia oszustw w płatnościach realizowanych w Polsce⁴ i w innych krajach EOG.

Tabela 6. Najczęściej występujące oszustwa kartami płatniczymi w podziale na rodzaj transakcji oraz terytorium w II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart

	Liczba operacji		Wartość operacji	
	w Polsce	poza Polską	w Polsce	poza Polską
transakcje kartami płatniczymi	1,3%	0,1%	5,6%	0,6%
transakcje kartami płatniczymi zrealizowane kartami płatniczymi inicjowane w formie elektronicznej	13,7%	84,9%	9,5%	84,3%
2.1 Niezdalne z użyciem SCA	1,3%	1,2%	1,8%	2,2%
2.2 Niezdalne bez użycia SCA	5,7%	2,1%	1,1%	2,9%
2.3 Zdalne z użyciem SCA	0,9%	7,3%	4,0%	36,8%
2.4 Zdalne bez użycia SCA	6,0%	75,4%	3,2%	48,0%

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od wydawców kart

³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/2366 z dnia 25 listopada 2015 r. w sprawie usług płatniczych w ramach rynku wewnętrznego, zmieniająca dyrektywy 2002/65/WE, 2009/110/WE, 2013/36/UE i rozporządzenie (UE) nr 1093/2010 oraz uchylająca dyrektywę 2007/64/WE; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32015L2366&from=EN>

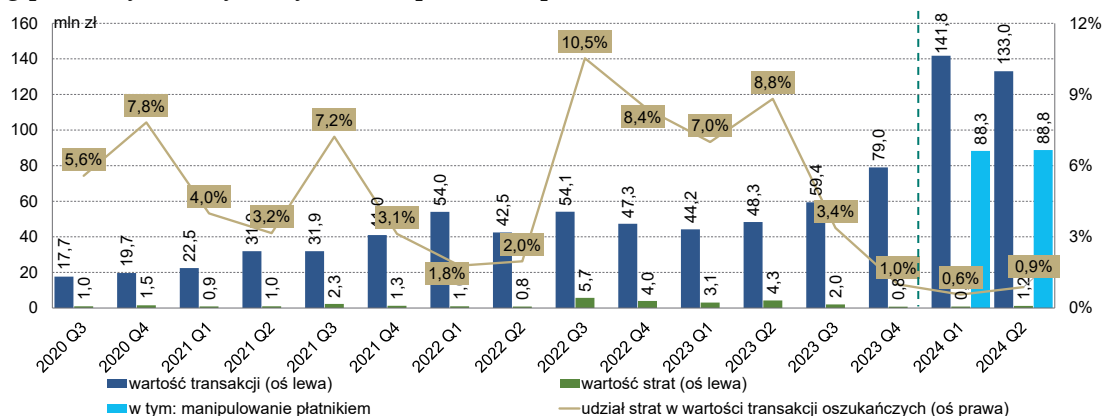
⁴ W Polsce stosowanie silnego uwierzytelnienia regulują przepisy ustawy o usługach płatniczych z dnia 19 sierpnia 2011 r. (Dz.U.2024 poz.30), w której zaimplementowano wymogi dyrektywy PSD2.

3. Transakcje oszukańcze dokonane przy użyciu polecenia przelewu

W II kw. 2024 r. odnotowano 15 654 oszustw przy użyciu polecenia przelewu, na łączną kwotę 133 034 496 zł. W porównaniu z I kw. 2024 r. nastąpił wzrost o 3,2% liczby i spadek o 6,2% wartości transakcji oszukańczych realizowanych tym instrumentem płatniczym (wykresy 18 i 19).

Opracowane przez NBP statystyki za I i II kw. 2024 r. obejmują również oszustwa powstałe w wyniku naklonienia zmanipulowanego płatnika do realizacji przelewu. Oszustwa te w II kwartale 2024 r. (10 765 operacji o wartości 88 751 020 zł) stanowiły 66,7% wartości oraz 68,8% liczby wszystkich zaraportowanych transakcji oszukańczych w tym okresie.

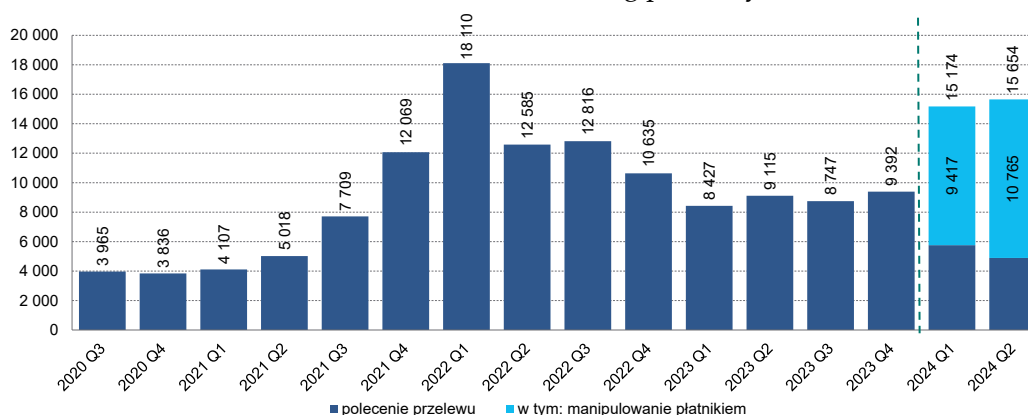
Wykres 18. Wartość operacji oszukańczych oraz wartość strat poniesionych przez dostawców usług płatniczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r.

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za ten okres. Dane za I i II kw. 2024 r. uwzględniają oszustwa powstałe w wyniku zmanipulowania płatnika przez oszusta.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od dostawców usług płatniczych

Straty poniesione przez dostawców usług płatniczych z tytułu oszustw dokonanych przy użyciu polecenia przelewu wyniosły 1 170 tys. zł, co stanowiło 0,9% wartości transakcji oszukańczych dokonanych w II kw. 2024 r. z wykorzystaniem wspomnianego elektronicznego instrumentu płatniczego. W porównaniu z I kw. 2024 r. udział ten zwiększył się o 0,3 pkt. procentowego

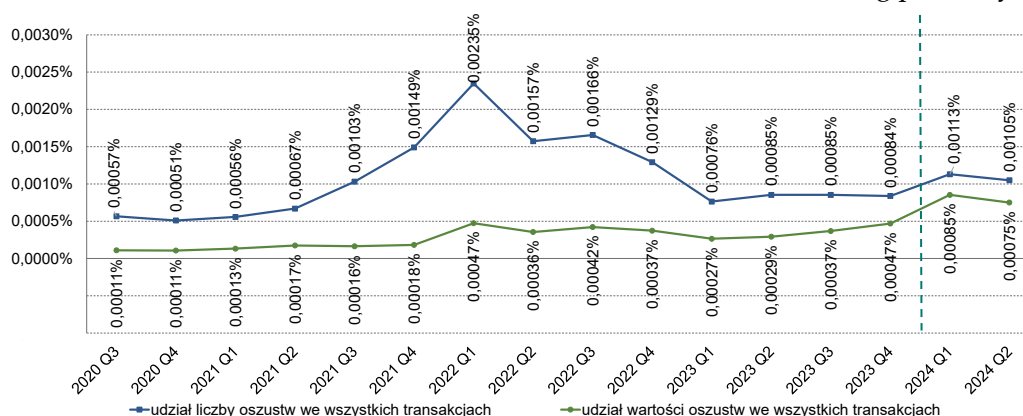
Wykres 19. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za ten okres. Dane za I i II kw. 2024 r. uwzględniają oszustwa powstałe w wyniku zmanipulowania płatnika przez oszusta.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od dostawców usług płatniczych

Średnia wartość oszukańczego polecenia przelewu zrealizowanego w II kw. 2024 r. wyniosła 8 498 zł (spadek o 9,0% względem poprzedzającego kwartału).

W II kw. 2024 r. udziały transakcji oszukańczych w liczbie i wartości wszystkich płatności poleceniem przelewu nieznacznie się zmniejszyły do, odpowiednio, 0,00105% oraz 0,00075% (wykres 20).

Wykres 20. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach polecenia przelewu w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za ten okres. Dane za I i II kw. 2024 r. uwzględniają oszustwa powstałe w wyniku zmanipulowania płatnika przez oszusta.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od dostawców usług płatniczych

Liczbowo najwięcej transakcji oszukańczych dokonuje się w przeglądarkach internetowych oraz w dedykowanych aplikacjach (tabela 7). W II kw. 2024 r. stanowiły one, odpowiednio, 67,1% oraz 30,4% wszystkich oszustw zrealizowanych poleceniem przelewu. Nieco inaczej wygląda struktura

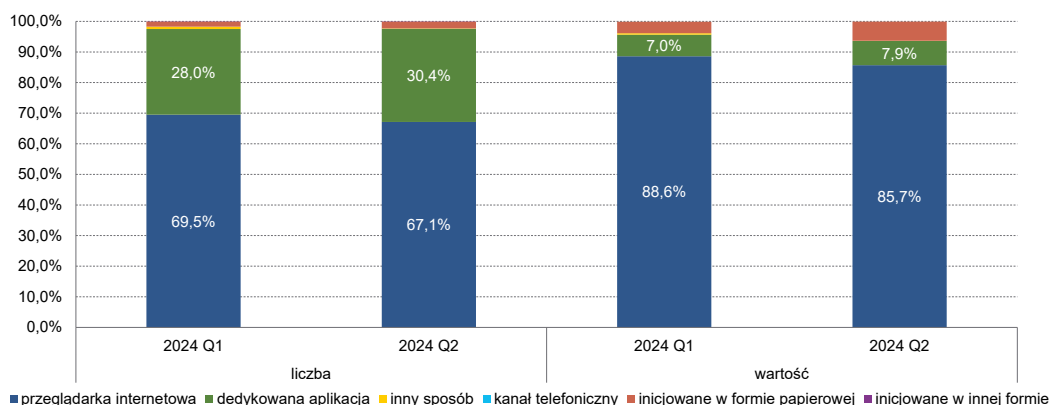
tych oszustw pod względem ich wartości – 85,7% przypada na transakcje dokonane w przeglądarkach internetowych, a 7,9% w dedykowanych aplikacjach (wykres 21).

Tabela 7. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych

Operacje oszukańcze	2024 Q1	2024 Q2	Zmiana %	Udział % 2024 Q2
Liczba transakcji				
przeglądarka internetowa	10 545	10 508	-0,4%	67,1%
dedykowana aplikacja	4 250	4 765	12,1%	30,4%
inny sposób	115	18	-84,3%	0,1%
kanal telefoniczny	0	0	-	0,0%
inicjowane w formie papierowej	255	353	38,4%	2,3%
inicjowane w innej formie	9	10	11,1%	0,1%
Ogółem	15 174	15 654	3,2%	100,0%
Wartość transakcji w złotych				
przeglądarka internetowa	125 648 658	114 023 581	-9,3%	85,7%
dedykowana aplikacja	9 995 707	10 483 865	4,9%	7,9%
inny sposób	655 270	118 963	-81,8%	0,1%
kanal telefoniczny	0	0	-	0,0%
inicjowane w formie papierowej	5 307 291	8 319 966	56,8%	6,3%
inicjowane w innej formie	177 000	88 121	-50,2%	0,1%
Ogółem	141 783 927	133 034 496	-6,2%	100,0%

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od dostawców usług płatniczych

Wykres 21. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych

Uwaga: dane za I i II kw. 2024 r. nie są porównywalne z danymi za wcześniejsze okresy sprawozdawcze ze względu na szerszy zakres rodzajów transakcji oszukańczych raportowanych przez podmioty za ten okres. Dane za I i II kw. 2024 r. uwzględniają oszustwa powstałe w wyniku zmanipulowania płatnika przez oszusta.

Źródło: opracowanie NBP na podstawie danych od dostawców usług płatniczych

Spis wykresów

Wykres 1. Udziały liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartami płatniczymi oraz poleceniach przelewu w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych	6
Wykres 2. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych bezgotówkowych instrumentów płatniczych według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych	6
Wykres 3. Liczba oszustw według wydawców kart płatniczych i agentów rozliczeniowych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r.	7
Wykres 4. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych oraz wartość strat poniesionych przez agentów rozliczeniowych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych	8
Wykres 5. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	8
Wykres 6. Udział liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartami płatniczymi w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych.....	9
Wykres 7. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych	10
Wykres 8. Struktura transakcji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych w II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych (karty wydane w Polsce i poza Polską)	11
Wykres 9. Wartość operacji oszukańczych z wykorzystaniem kart płatniczych oraz wartość strat poniesionych przez wydawców kart w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od wydawców kart	12
Wykres 10. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. w podziale na rodzaje operacji oszukańczych – dane od wydawców kart.....	13
Wykres 11. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart	14
Wykres 12. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart	14
Wykres 13. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw według liczby transakcji w okresie III kw. 2021 r. – II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart	15
Wykres 14. Struktura operacji oszukańczych kartami płatniczymi w podziale na rodzaje oszustw według wartości transakcji w okresie III kw. 2021 r. – II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart..	15
Wykres 15. Struktura liczby bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. w podziale na dokonane w terminalach POS i CNP – dane od wydawców kart	16
Wykres 16. Struktura wartości bezgotówkowych operacji oszukańczych w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. w podziale na dokonane w terminalach POS i CNP – dane od wydawców kart	16

Wykres 17. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach kartami płatniczymi w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart	17
Wykres 18. Wartość operacji oszukańczych oraz wartość strat poniesionych przez dostawców usług płatniczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r.	18
Wykres 19. Liczba operacji oszukańczych z wykorzystaniem polecenia przelewu w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych	19
Wykres 20. Udział procentowy liczby i wartości oszustw we wszystkich transakcjach polecenia przelewu w okresie III kw. 2020 r. – II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych.....	19
Wykres 21. Struktura operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu według liczby i wartości w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych.....	20

Spis tabel

Tabela 1. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu poszczególnych bezgotówkowych instrumentów płatniczych w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych.....	5
Tabela 2. Wartość operacji oszukańczych przy użyciu bezgotówkowych instrumentów płatniczych w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych.....	5
Tabela 3. Liczba i wartość operacji oszukańczych przy użyciu kart płatniczych w II kw. 2024 r. – dane od agentów rozliczeniowych	10
Tabela 4. Liczba operacji oszukańczych w I oraz II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart	11
Tabela 5. Wartość operacji oszukańczych w I oraz II kw. 2024 r. (w zł) – dane od wydawców kart	12
Tabela 6. Najczęściej występujące oszustwa kartami płatniczymi w podziale na rodzaj transakcji oraz terytorium w II kw. 2024 r. – dane od wydawców kart	17
Tabela 7. Liczba operacji oszukańczych przy użyciu polecenia przelewu w I oraz II kw. 2024 r. – dane od dostawców usług płatniczych	20

nbp.pl

